

Na de afschaffing

Inlevingsopdracht over het staatstoezicht in Suriname

Op 1 juli 1863 werd de slavernij in Suriname en de Caraïbische eilanden bij wet afgeschaft. Toch moest een groot deel van de slaafgemaakten hierna onder staatstoezicht nog tien jaar lang op de plantages blijven werken om de 'schade van deze maatregel' te beperken voor de plantagehouders. Om die reden is voor velen in het toenmalige koninkrijk de slavernij pas daadwerkelijk ten einde gekomen in 1873. Op 1 juli 2023 is dat 150 jaar geleden. In deze les leren de leerlingen wat het staatstoezicht inhield.

Gijs Korenblik is docent geschiedenis op het Iseidoorn College en hij is lid van de vmbo-commissie van de VGN.

Elk jaar wordt in Nederland op 1 juli Ketikoti (gebroken ketenen) gevierd, want op deze datum werd de slavernij in 1863 afgeschaft. Maar in hoeverre waren de voormalige slaafgemaakten wel echt vrij? Er volgde namelijk een periode van tien jaar staatstoezicht, waarin zij werden verplicht als contractarbeiders op de plantages te werken. Op die wijze meende de koloniale overheid de slaafgemaakten op de vrijheid voor te bereiden en de planters te behoeden voor het verlies aan arbeidskrachten. Wel konden de vrijgemaakten zelf beslissen waar zij gingen werken en konden ze jaarlijks van werkplek wisselen. Bovendien kregen ze loon voor hun werkzaamheden en mochten zij contracten sluiten op een plantage naar keuze. Vanaf juni 2023 wordt er in heel Nederland stilgestaan bij de afschaffing van slavernij en de gevolgen daarvan. Vanaf deze maand start het Herdenkingsjaar Slavernijverleden en dat eindigt in juli 2024. Helaas is de

Een optocht om Ketikoti te vieren in Amsterdam in 2018.

periode van het staatstoezicht nog een vrij onbekend onderwerp en wordt dit nauwelijks in de Nederlandse schoolboeken genoemd of uitgelegd. Met deze les oriënteren de leerlingen zich op deze tijd direct na de afschaffing.

Wat?

Leerlingen gaan zich verdiepen in het staatstoezicht ten tijde van de Nederlandse kolonie Suriname door zich in te leven in personen uit die tijd.

Waarom?

De opdracht geeft de leerlingen inzicht in de periode van het staatstoezicht in Suriname. Daarnaast oefenen ze met het inleven in een historisch figuur.

Voor wie?

De opdracht is gemaakt voor leerlingen in zowel de tweede klas van het vmbo als de bovenbouw van het vmbo.

Wanneer?

Bij het behandelen van modern imperialisme, historische ontwikkelingen rond 1870 en de afschaffing van de slavernij.

Hoelang?

Een lesuur (50 à 60 minuten).

Hoe werkt het?

In navolging van de lessen over de slavernij en de ontwikkelingen rond 1870 (afschaffing slavernij, modern imperialisme en de industriële revolutie) verdiepen de leerlingen zich in het staatstoezicht in de Nederlandse kolonie Suriname. Voordat de les begint, leest de docent samen met de leerlingen de inleiding van de opdracht. Vervolgens beginnen de leerlingen met deel A. In dit deel kijken de leerlingen een videoclip van de rapper Typhoon. In de videoclip speelt hij een tot slaaf gemaakte man die op een plantage te werk wordt gesteld. Over de clip

Verder lezen

- 'Afschaffing van de slavernij? In Suriname ging het nog tien jaar voort', *De Correspondent*, 30 oktober 2017.
- *Op hoop van vrijheid* (1997). Proefschrift van Ellen Klinkers over Suriname tussen 1830 en 1880. ellenklinkers.nl/op-hoop-van-vrijheid

maken de leerlingen vragen, met als doel om de voorkennis over de slavernij te activeren. In deel B maken de leerlingen groepjes van twee en verdelen ze twee historische figuren, namelijk een planter en een voormalige slaafgemaakte. Aan de hand van bronnen schrijven zij vervolgens een dagboekfragment van 150 tot 200 woorden. De bronnen zijn van tevoren per perspectief geordend en daarnaast zijn er een aantal bronnen die een algemeen beeld geven van het Suriname van de negentiende eeuw. In deel C vergelijken de leerlingen elkaars verhalen door overeenkomsten en verschillen tussen de fragmenten te benoemen, dit moeten ze ook kunnen uitleggen. Verder volgt er nog een klassikale afsluiting waarbij de docent een aantal verhalen klassikaal laat voorlezen en deze bespreekt.

Wat levert het op?

Met het maken van deze opdracht leren de leerlingen over het staatstoezicht in Suriname en krijgen ze het besef dat de slavernij pas in 1873 echt voorbij was. Daarnaast oefenen de leerlingen met zich inleven in het perspectief van een historisch figuur. Deze historische empathie is een belangrijke vaardigheid om het denken en handelen van mensen van vroeger (standplaatsgebondenheid) beter te begrijpen. Daarbij worden de geschreven perspectieven door de leerlingen geanalyseerd en besproken en op deze wijze wordt er aandacht besteed aan de multiperspectiviteit van het verleden. Tevens is het kunnen lezen en analyseren van bronnen een belangrijke vaardigheid die bij het geschiedenisonderwijs hoort. Verder leren de leerlingen door middel van deze bronnen te contextualiseren en zich een beeld te vormen van het negentiende-eeuwse Suriname. ●

Op vgnkleio.nl vindt u het lesmateriaal.

Roofkunst teruggeven of niet?

Al rondlopend in musea vraag ik me bij tijd en wijle af: ‘Waarom is dit hier?’ Vooral als ik weet dat de oorspronkelijke plek zo leeggeroofd is dat daar het verhaal bijna niet meer te illustreren valt. Vrijwel al het moois is dan in westerse collecties beland. Datzelfde gevoel heb ik ook in ‘omgevallen voorwerpenmusea’: musea waar op zaal zoveel staat dat door de bomen het bos niet meer te zien is. Denk aan het Pitt Rivers Museum in Oxford of de oude opstelling van het AfricaMuseum in Tervuren (waar de kelders vol lagen). Er moet en kan van alles teruggegeven worden, maar wat en onder wat voor condities blijkt een ingewikkeld vraagstuk te zijn. Jos van Beurden is al decennia bezig met teruggavekwesities. In 2017 promoveerde hij op *Treasures in Trusted Hands. Negotiating the Future of Colonial Cultural Objects*. Hij is er bijna in zijn eentje verantwoordelijk voor dat er in Nederland en België überhaupt wordt nagedacht over teruggave van het kanon van de koning van Kandy, Congoese krachtbeelden, de Benin-bronzen, Javaanse tempelbeelden, et cetera.

‘Met het koloniseren van de wereld vond tegelijkertijd de grote erfgoedverhuizing plaats; vrijwel altijd eenrichtingsverkeer’

Met het koloniseren van de wereld vond tegelijkertijd de grote erfgoedverhuizing plaats. Het was vrijwel altijd eenrichtingsverkeer: roofgoed, en als er al gehandeld werd dan nooit voor de echte waarde. Vooral in de negentiende eeuw werden collecties geplunderd, niet alleen door militairen en overheden, maar ook bijvoorbeeld door zendingen. Moet dan maar alles terug? Van Beurden vindt van niet. Er zijn nu immers stukken bewaard gebleven, waar deze anders wellicht zouden zijn vergaan. Dat geldt met name voor archieven (die nu gedigitaliseerd kunnen worden en dan – met een digitale kopie – teruggegeven kunnen worden). Het is

ook goed dat inwoners van voormalig gekoloniseerde landen die nu in westerse landen leven kennis kunnen nemen van collecties uit het land van herkomst. Het is echter ook juist deze groep die regelmatig pleit voor het terugsturen van dat wat onvreemd is. Dat soort geluiden weten wij in de Lage Landen goed te kanaliseren. Wij stellen commissies in. In 2020 belastte de Belgische federale overheid een breed samengestelde commissie met het doen van onderzoek naar de rol en structurele impact die de Belgische staat, de Belgische autoriteiten en niet-statelijke actoren hebben gehad op Congo-Vrijstaat en op Belgisch-Congo, Rwanda en Burundi. Een jaar eerder kwam de Nederlandse commissie-Gonçalves-Ho Kang You met het advies ‘Wat gestolen is, zal terug moeten gaan.’ Daar zijn, wat Van Beurden betreft, drie voorwaarden aan verbonden: gelijkwaardigheid ▶

Ongemakkelijk erfgoed. Koloniale collecties en teruggave in de Lage Landen. Jos van Beurden (Walburg Pers, Zutphen 2021), 239 blz., € 27,50

JOS VAN BEURDEN
ONGEMAKKELIJK
KOLONIALE COLLECTIES EN TERUGGAVE IN DE LAGE LANDEN
ERFGOED

